

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako
: : je ta dan praznik, dan poprej. : :

Cena jim je za celo leto 8 K, za pol leta 4 K. Naročnina
za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 8-50 K, za Ameriko 9-50 K.
List in oglasi se plačujejo naprej.

: Vse dopise, naročnino in oznanila :
: sprejema tiskarna J. Krajec nasl. : :

Gnojenje vinogradov.

Ker je živine vedno manj, primanjkuje zelo hlevskega gnoja. V prvi vrsti se hlevski gnoj mora vporabiti za gnojenje njiv, kajti pridelovanje živeža je, zlasti pa v sedanjem času splošnega pomanjkanja, neobhodno potrebno. Zato tudi tem bolj ne dostaja gnoj za vinograde in ni čuda, da so jeli vinogradi ponekod, zaradi pomanjkanja hranilnih snovi v zemlji, zelo pešati.

Pomanjkanje hlevskega gnoja bi se imelo nadomestiti z umetnim gnojem, žal, da tudi tega ni dobiti. Zato si moramo pomagati z onimi nadomestili, ki so nam na razpolago.

Najboljše nadomestilo za hlevski gnoj je dober mešanec ali kompost. Čim bolj pravilno in skrbno ga pripravimo, tem boljši bo in tem več bo zalegel.

V hišnem gospodarstvu ne sme, zlasti ne v sedanjem času, priti nič v izgubo, kar ima količkaj gnojilne moči v sebi.

Posebno veliko gnojilnih snovi vsebujejo straniščno blato, gnojnica in pepel. Zato naj bi se vse te snovi spravljalo na kompost, kjer, z drugimi odpadki pomešane, dajejo prav dobro gnojilo.

Taki odpadki so: odpadki v gospodinjstvu, smeti, cestno blato, listje, važe itd.

Dobro kompost si pripravimo takole: V senčni legi blizu hiše ali hleva si naredimo na meter globoko jamo, kolikor mogoče v neprepustni zemlji, t. j. v ilovki ali kameniti zemlji. V to jamo spravljamo vse zgoraj omenjene odpadke, večkrat jih polijemo z gnojnico in s stranišnim blatom, vselej pa takoj na to pokrijemo s plastjo prsti ali s cestnim blatom, da ne uhaja amonijak iz kupa. Amonijak je oni močno dišeči plin, ki ga začujemo, ako stopimo v kak hlev. Amonijak se tvori tam, kjer se razkrajajo beljakovine. Ker je amonijak plin, uhaja v zrak, kar je kakovosti gnoj zelo na škodo. Amonijak vsebuje namreč dušik, najmočnejše in rastlini najbolj potrebno gnojilo, katero vpliva zlasti na raščo.

Amonijak se v zemlji spaja posebno rad z apnom in se pretvori v sol, v kateri obliki ga korenine lahko iz zemlje srkajo.

Amonijaka se nahaja največ v človeškem in živalskem blatu in v scalnici. Iz tega vidimo, kako neizmerno so gospodarji oškodovani, če jim gnojnica iz gnoj odteka, kakor to prav pogosto vidimo na kmetih. Varčujmo torej z gnojnico.

Predno se rabi kompost za gnojenje, mora biti dobro razkrojen. Da dobro pregnije, ga moramo tekom leta vsaj enkrat ali dvakrat prekopati in vse plasti dobro premešati.

Kompost je dobro gnojilo zlasti za vrtove in za vinograde.

Trtam ž njim gnojimo najbolje v jeseni, po trgatvi. Najprvo porežemo trtam vse šparone, da nam niso pri delu na potu. To delo naj bi se sploh vsako leto v vinogradu opravilo že v jeseni, prvič ker se rane odrezanih šparonov čez zimo dobro zasuše in trta potem spomladi na teh mestih ne oteka, drugič za to, ker gre potem spomladi režuja hitreje od rok. Odrezane šparone spravimo na kup in jih sežgemo. S tem uničimo dosti trtnih škodljivcev, zlasti zalege kislega črvička, ki se skriva v svrznih luknjicah na koncu šparonov.

S kompostom gnojimo trtam enako kot s hlevskim gnojem. Gnoj se poddela v zemljo vedno tam, kjer ima trta tenke, lasne koreninice, s kojimi srka hranilne snovi iz zemlje. Zato ne kaže pri starejših trtah gnojiti v jamice blizu trt, ampak kar sredi vrst, kjer se nahajajo tenke, sesalne koreninice trt. Gnoj se lahko raztrosi, treba ga pa je le primerno globoko podkopati, kajti preplitvo vdolan gnoj bi samo pospešil rast plevela, trtne korenine bi pa od njega le malo občutile.

Pri gnojenju se vinograd ob enem dobro prekopa, kar pride trti zelo v prid. Plevel se podkopa in čez zimo segnije, kar samo ob sebi že trto nekoliko pognoji, zemlja se pa čez zimo razkroji in da trti v prihodnjem letu novih redilnih snovi. Vsled jesenske kopi se vrši lahko spomladna kop dosti pozneje in je s tem vse obdelovanje vinograda v prihodnjem letu olajšano.

B. Skalický.

„Dol. Novice“ bi ne smele manjkati v nobeni hiši na Dolenjskem.

V zaželjeni deželi.

Fr. pl. Šuklje.

I.

Prelep, uprav veličasten je dandanes pogled na vzdramujoči se narod slovenski! Kaka globoka sprememba od onega zgodovinskega trenutka sem, odkar je nepozabni naš voditelj Jan. Ev. Krek o pravem času in z mogočno roko med trpeče naše ljudstvo vrgel odrešilno besedo, jugoslovansko deklaracijo! Uže je ideja pripravljena bila v naših srcih. Ko je tedaj stopila na dan, razširjala se z čudovito hitrostjo po celem slovenskem ozemlju ter zmagovito prodrla do najoddaljenejših gorske koč. V enem glasu strnile so se vse naše želje in strankarska prizadevanja: „Dajte nam Jugoslavijo!“ In tako je silna narodna volja, tako izrazita njena odločnost, da so vnaprej brezuspešni vsi poskusi, ustavljati se mogočnemu ugledu narodne duše. Jugoslavijo hočemo in — dobili jo bomo!

Prekrasno pač bode upravno ozemlje jugoslovansko, blagrovano z vso prirodno lepoto ter obdarovano z vsem naravnim bogastvom. Gorski velikani našega planinskega sveta in divje razklano kraško gorovje na črnogorski in srbski meji, čar gorenjskih in koroških jezer in nepopisna krasota plitviških jezer v Liki — morda najlepše, kar turistu nudi Evropa — podzemeljska čuda naših jam in sanjava krasota jadranskega obrežja — katera dežela na celem svetu se bo pač mogla meriti z našo Jugoslavijo, kar se tiče naravnega lepotečja! In prirodno bogastvo! V hrvaški in slavonski nižavi najrodovitnejše polje, po bregovih in gričkih od slovenskih gor in znamenitega Pohorja doli do blagoslovljene Fruške gore najlepši vinogradi, velikanske šume z neizčrpnim bogastvom hrastovega, smrečjega in bukovega lesa, pod zemljo deloma še nedvigjeni zakladi železa, premoga, svinca, živega srebra, asfalta in drugih porabnih rud in kopanin, blagotvorne toplice in zdravilni vrelci v izobilju, poleg teh naravnih bogastev pa — sinje morje z celo vrsto izbornih pristanišč, morje jadransko, katero direktno drži proti susednemu pre-

kopu kot najkrajša cesta med evropsko celino in južno in vzhodno Azijo, vzhodno Afriko in daljno Avstralijo!

To je naše ozemlje in kako je ljudstvo, katero tod prebiva! Poznamo ga in lahko se nanj zanašamo! Skozi dolga, mračna stoletja zaslužjen in teptan ohranil je troimenski naš narod navzlic robstva in bolečini vendar neupogljivo svojo moč in žilavost. Le zavedal se ni svoje sile in potrpežljivo klonil je svoj tilnik pod težki jarm, ki so mu ga nakladali sosede, prevzeti Madžar in nemški „Herrenvolk“. Danes pa je vstal naš narod, vzbudil iz zaspanosti ga je bojni vihar, kateri sedaj pretresa vesoljni svet, zaveda se sedaj svoje lastne moči in nikdar več se ne bo klanjal nepoklicanim jerobom in neopravičenim tlačiteljem. Ves narod naš, Slovenci, Hrvatje in Srbi, združeni smo v jedni želji in zahtevi, vočigled celega sveta terjamo svojo državno in upravno samostojnost, svojo lastno streho, svojo Jugoslavijo. Nič več, a tudi nič manj! Tu nima mesta za kramarsko barantanje psevdodiplomatiška prekanjenost, katera bi najrajši pod krinko državniške modrosti zadušila sveti plamen narodne navdušenosti s prozornim namenom, da bi dotičnik v vročem pepelu zgorelih narodnih nad sam si — pražil in cvrl svojo mastno pečenko!

Toda baš ker je tako omamljivo lepa ideja našega upravnega združenja, se čujejo — in to včasih s prav resne strani — pomisleki in dvomi o njeni praktični izvedljivosti. „Kako bomo pod svojo lastno upravo mogli shajati mi Slovenci, Hrvatje in Srbi,“ — vprašajo oni — „mi, ki smo razdvojeni po tisočletni zgodovini, razdeljeni celo po svojih veroizpovedanjih, že dolga stoletja brez ožjega stika in prometa, da, celo nahujskani in naščuvani eden proti drugemu?“ In z druge strani se zopet kdo oglasi: „No, pa recimo tudi, da se nam posreči, omisliti si tako državno in upravno obliko, s katero se da shajati — kako jo pa bomo mogli plačati sami, mi sinovi zanemarjenih in sedaj zaostalih dežel, večinoma opustošenih in osiromašenih po grozotah svetovne vojske? Mar ne bo finančni polom naravna posledica naše samostalnosti?“

Iz dnevnika slovenskega častnika v svetovni vojni.

Po dnevniku + Janka Muha.

(16.)

Spomini ob Novem letu 1917.

Nekaj dni pred Novim letom smo se preselili iz dolgočasnih podzemskih bivališč v veliko plitvo dolino tik za bojno črto, kjer je polno barak. Na hričku gori na severu leži popolnoma zapuščen, deloma porušena vas Temnica. Pred nekaj dnevi je dobil udarec cerkveni zvonik, kar smo prav dobro videli iz naših postojank.

Silvestrov večer je. Pri zavretem vinu in čaju se prav pristočno zabavamo vsi člani bataljonskega štaba: stotnik, zdravnik, sanitetni praporščak Fajdiga, pijonirski častnik Hočevan, praporščak Mramor in jaz. Topovi se oglašajo vedno huje. Njihovo grmenje narašča v vihar. Polnoč! 30 cm top, ki stoji v neposredni bližini našega taborišča, naznani to slovesno uro. Na vsi črti pred nami zagrme topovi v nepopisni

besnosti. Fantje po barakah zavriskajo in zapoje. Lepo slovo staremu letu!

Dočakal sem zopet novo leto. Hvala Ti, dobroti Stvarnik!

V duhu zrem vrsto žalostnih in veselih dogodkov preteklega leta. Še nekaj dni in pretekli bosta dve leti, odkar sem zapustil dom, se poslovil od matere, tovarišev, znancev in šolarjev ter oblekel vojaško suknjo. Skoraj sedemnajst mesecev sem na bojnem polju, večinoma v smrtni nevarnosti, a še sem ostal zdrav. Kolika dobrota!

S potrpežljivostjo sem prenašal križe in težave vojaškega stanu, z zaupanjem sem zrl v bodočnost tudi v najtežavnejših trenutkih, z vztrajnostjo sem dosegel častniško mesto.

Pred menoj vstajajo slike tovarišev, prijateljev in znancev, ki so z menoj služili, z menoj trpeli. Usoda jim ni bila mila... Mnogi izmed njih so darovali svoje življenje domovini, veliko pa jih je odšlo bolnih ali ranjenih s krvavega pozorišča, a jaz sem

še tu. Ti, Vsemogočni, si me čuval in ohranil zdravega in nepoškodovanega.

Srečno si me povedel z visokih zasneženih gora, kjer so lavine zahtevale toliko žrtev, na rajsko lepo Južno Tirolsko, čuval si me v strašnih dneh na gori Barko, vodil si me v strahovitih bojih v Galiciji, ohranil v silovitem viharju pri Hudem Logu.

Danes stopam v novo leto. Kakšno bo? Žalostna je moja preteklost, bodočnost temna, nejasna. — Dalje besni strašna vojna in ni še misliti na konec. Kaj me čaka v tem letu...? To veš le ti tam gori...

Vsemogočni, izročam se Tvojemu varstvu! Zgodi se Tvoja volja!

Življenje v našem taborišču.

V precej obsežni dolini stoji med košatim drevjem celo selišče velikih barak za moštvo in nekaj ličnih hiš za častnike. Naša „vila“ ima dve sobi in verando s stoli in mizo, kakor kaka mestna restavracija. Pred hišico je precej velika, blatna luža, kjer se moštvo pridno umiva. Voda je sicer rujava kakor gnojica, a po štiri-

najstih dneh si vsakdo želi vode, četudi je umazana.

V bližini je nanovo zgrajena obednica za častnike. Vsa čast mojstru poročniku Hočevanju, ki je lopo tako lično uredil. Prostora ima za 20 častnikov, segreva jo pečica in krasijo jo podobe ter celo kip iz temniške cerkve. Novo obednico smo krstili „Restavracija Repoštev“.

Našega taborišča sovražnik še ni obstreljeval. O meglenih dneh se ljudje lahko prosto gibljejo, umivajo, snažijo, celo zakurijo brez skrbi. Ob jasnem vremenu tu ne smemo kuriti, niti se ne smemo podnevi pokazati iz dobro maskiranih barak, ker skoraj vsak dan krožijo sovražni letalci nad nami. Gorje prebivalcem te doline, ako bi sovražna artilerija zavohala, kaj je v njej!

Kmalu po prihodu semkaj je višji zdravnik natančno preiskal vse moštvo. Konstatiral je, da je splošno zdravstveno stanje pod ničlo. Ljudje so zanemarjeni in skoraj vsi bolni na želodcu. Pri posameznih stotnijah je povprečno po 50 bolnikov.

To so pomisleki in ugovori, katerih ne kaže ošabno in prezirljivo odklanjati „a limine“. Iz njih se poraja dolžnost, resno premišljevali o načinu, kako in pod katerimi pogoji utegnejo najbolj shajati naše dežele in njih prebivalci pod svojo novo domačo streho. Nikoli se ne bomo prerano bavili s temi temeljnimi pisanji. Torej sem opravičen i jaz, ako se lotim naloge, v tem članku in njegovih nadaljevalnih načrtati osnutek o bodoči naši upravi. In ker sta uprava in ustava ozko spojeni med seboj, se bom moral nehote dotakniti, dasi le z mazincem, prekočljivega ustavnega problema. Predobro znam, da bo moje delo nepopolno in površno stesano, polno peg in marog, na premnogih mestih nezadostno in pomanjkljivo. Ali to me ne plaši! Dovolj, če sprožim diskusijo o stvari, ki nujno zahteva javni interes in vsestranski resni študij!

Moje razmotrivanje o upravni in ustavni obliki bodoče samostalne Jugoslavije se pa naslanja na dvojno načelno postavbo.

Z ene strani skušam namreč kot pripadnik zgodovinske smeri navzgor omisljenih upravnih reform sezidati na temelju onih upravnih zasnov, katere smo prejeli od svojih prednikov ter o katerih znamo, da so se istinito bile obnesle v upravni praksi. A žalibog, v danem slučaju, ko zidamo s tal svojo Jugoslavijo, najdemo bore malo porabnega stavbnega gradiva v ostalinah prejšnje uprave. Kaj potrebujemo? Moderno, točno, preprosto, ceneno in pošteno upravo! In kaj nahajamo? V Avstriji zastarelo, prekomplicirano, počasno, predrago in — vsaj v zadnjih letih — dokaj nagnjito upravo. Mađarska in hrvatska uprava, dasi v nekaterem pogledu morda boljša od svoje avstrijske tovarišice, ste v drugih ozirih izvestno še manje na dobrem glasu. In kaj naj porečem o oni administraciji, s katero je avstro-ogrsko monarhija bila oblagodarila s krvjo pridobljeno Bosno in Hercegovino! Ako bodo kasnejši zgodovinpisci kdaj v stanu, natančno pojasniti, iz katerih razlogov je nastala grozovita vojska, kaj vse je povzročilo največjo nesrečo, katera je sploh mogla kdaj zadeti trpeči človeški rod — morajo se ustaviti tudi pri bosanski upravi in njenimi pogubnimi posledicami!

Ne, z upravno organizacijo, katero imamo dandanes še v naših jugoslovanskih pokrajinah, si bomo kaj malo mogli pomagati. Morda je zgolj sodna uprava — vsaj v Avstriji — katero bomo mogli prevzeti precej nespremenjeno. Skoraj povsod drugod trebalo bo korenitih sprememb.

Tako torej s prvim načelom, na koje se naslanja moja razprava. Drugo in poglavitno načelo se pa glasi: Hočemo demokratsko upravo in ustavo, v istini prežeto z novodobnim demokratskim duhom!

Vse to pa je absolutno nemogoče brez avtonomije, brez narodne samovlade. Avtonomijo povsod: v deželi, okraju, občini! In istinito, nehlinjeno, nespačeno avtonomijo, nikakor pa ne ono spakedrano skrupulo, kakor ga je naprimer v Avstriji bila uvedla Schmerlingova nesrečna roka. Pobeljen grob je te baže lažnjiva samouprava in za tem blestečim imenom se vam lahko skriva in gnije celo oni upravno-ustavni škandal, katerega dan za dnevom v ljubljanskem deželnem dvorcu vprizarja kranjskega deželnega odbora četveroperesna detelja!

A kako si predstavljam to avtonomijo?

(Dalje sledi.)

Franjo Neubauer:

Dekle in jesen.

Po gozdih mrakovi gosté se,
na travnike méglá se sklanja
in tamkaj v dolini pozvanja,
po gričkih zvonovi glasé se.
Zvoni in zvoní, da fantíča več ní,
da sama ostanem vse dni in nočí.
Le pojte, le pojte zvonovi
o rani mi smrti njegovi!
Mordá kdo pomóli
pobožno z menoj
za njega nocoj,
za njega, ki več se ne vrne nikoli.



Wilsonovih 23 mirovnihih točk.

Wilsonove mirovne točke, na katerih podlagi so pri volji skleniti mir Avstrija, Nemčija in Turčija, se glasi v skrajšani obliki sledeče:

14 točk z dne 8. januarja 1918.

1. Vse mirovne pogodbe morajo biti javne in odkritosrčne.
2. Popolna prostost ladjeplovbe na morju.
3. Odpravijo se naj vse gospodarske ovire in se naj ustanovi enotnost gospodarskih razmer med vsemi narodi.
4. Oboroževanje narodov se mora znižati na najnižjo mero.
5. Svobodno in nepristransko se morajo urediti in rešiti vsa vprašanja glede vseh izvenevropskih naselbin.
6. Rusko ozemlje se mora popolnoma izprazniti in Rusija si naj sama določi svoj politični razvoj.
7. Belgija se mora izprazniti in obnoviti in zopet postati neodvisna država.
8. Nemčija mora izprazniti zasedeno francosko ozemlje in popraviti na tem ozemlju povzročeno škodo.

dela. Pri tolikem številu predrznih ptičev topničarji že res ne vedo, katerega bi se lotili. To ti je pokanje! Neprestano se oglašajo piščalke postnov, neprestano je treba ljudi zganjati v barake. Zaman so opomini in kričanje, vse tišči iz koč. Čudnega ni nič, če ljudje ob tako lepem vremenu silijo iz zatohlih barak na sveži zrak, a ni šala. Ako nas sovražni letalci razkrijejo, gorje nam!

Ob večerih smo se shajali štirje pevci — kvartet, kakršnega je treba iskati: poročnika Jug in Podgornik, nanovo prideljeni praporščak Podgornik in jaz. Zapeli smo prav ubrano več umetnih slovenskih pesmi ter privabili vse častnike v obednico. Naše najljubše pesmi so bile: „Slovenec i Hrvat“, „U boj!“ in „Jadransko morje. Gospodom na ljubo smo morali te pesmi vsak večer ponoviti.

Pa tudi iz barak je donelo veselo petje v tiho noč:

Nocoj, nocoj je en lep večer,
en lep večer, ena svetla noč...

9. Ureditev mej Italije naj se izpelje z jasno znanimi narodnimi črtami.

10. Narodom Avstro-Ogrske naj se zagotovi prilika samoupravnega razvoja.

11. Rumunija, Srbija in Črnagora naj se izprazni in zopet obnove zasedena ozemlja. Srbija mora dobiti svoboden dohod do morja.

12. Narodom v Turčiji se mora zagotoviti samoupravni razvoj. Dardanele se morajo odpreti za prosto plovo ladij vseh držav.

13. Ustanoviti se mora neodvisna poljska država, ki naj obsega vsa ozemlja, v katerih prebiva poljsko prebivalstvo.

14. Ustanoviti se mora splošna zveza vseh narodov in ustanoviti se mora mednarodno razsodišče, ki bo presoalo vse spore, nastale med narodi in državami.

4 točke z dne 12. februarja 1918.

1. Vsak del končnoveljave pogodbe se mora zgraditi na pravičnosti v gotovem slučaju s tako poravnavo, od katere je najverjetnejše, da privede k trajnemu miru.

2. Narodi in dežele naj se ne premikajo od gotove državne oblasti po kaki drugi, kakor da gre le zgolj za predmete ali kamne v kaki igri.

3. Vsaka rešitev o vprašanju kakega ozemlja, ki jo je sprožila sedanja vojna, se mora rešiti v korist prizadetega prebivalstva in ne kakor le del kake pogodbe na zahtevo mest, ki tekmujejo med seboj.

4. Vse jasno označene narodne zahteve se morajo zadovoljiti v najširšem obsegu, ki je mogoč, ne da se sprejmejo ali ovekovečijo stari vzroki spora in nasprotstva, ki bi najbrže kmalu zopet motili mir v Evropi in ž njo celega sveta.

5 točk z dne 27. septembra 1918.

1. Nepristranska pravičnost, ki jo nameravamo odmeriti, ne sme razločevati med onimi, do katerih želimo biti pravični, in tistimi, do katerih ne želimo biti pravični. Pravičnost mora biti taka, da ne bo poznala nobenih ugodnosti in nobenega stopnjevanja, marveč le enake pravice za udeležene narode.

2. Noben poseben, osamljen interes ali korist kateregakoli naroda ali skupine narodov ne more tvoriti temelja kakega dela pogodbe, če se ne ujema s skupnimi interesi vseh.

3. V skupni rodbini zveze narodov ne sme obstojati nobena vez, nobena zveza in tudi ne posebne pogodbe ali dogovori.

4. V zvezi sami ne smejo biti nobeni posebni, samoljubni gospodarski načrti ali težnje, ne sme se uporabljati gospodarski bojkot v kakršnikoli obliki ali izključitvi; izvzeto je samo pooblastilo sile, katero se podeli zvezi narodov, da naloži gospodarske

kazni z izključitvijo svetovnih trgov in sicer kakor sredstvo reda in nadzorovanja.

5. Vsi mednarodni dogovori in pogodbe kakršnekoli vrste se morajo s popolno vsebino naznaniti ostalemu svetu.

Priobčili smo te točke, da jih poznajo tudi naši cenjeni čitatelji in da si bodo lahko tolmačili veliko važnost mirovne ponudbe osrednjih evropskih držav.

Nemški odgovor Wilsonu.

Berlin, 12. oktobra. (K. u.) Predsedniku Zedinjenih držav poslana nota kot odgovor na Wilsonova vprašanja se glasi:

Odgovarjajoč na vprašanja predsednika Zedinjenih držav ameriških izjavlja nemška vlada:

Nemška vlada je sprejela stavke, ki jih je postavil predsednik Wilson v svojem nagovoru z dne 8. januarja in v svojih poznejših nagovorih kot podlago trajnega pravnega mira. Namen razgovorov, ki naj se uvedejo, bi bil torej samo ta, sporazumeti se glede praktičnih podrobnosti njih uporabe. Nemška vlada domneva, da se postavljajo tudi vlade z Zedinjenimi državami zvezanih držav na stališče izjave predsednika Wilsona.

Nemška vlada se izjavlja v sporazumu z avstro-ogrsko vlado pripravljeno ugoditi, preden se doseže premirje, zahtevam predsednika glede izpraznitve. Vlada da predsedniku na prosto, izposlovati sestanek mešane komisije, ki bi imela nalogo skleniti za izpraznitve potrebne dogovore.

Sedanja nemška vlada, ki nosi odgovornost za mirovni korak, je sestavljena potom pogajanj in v sporazumu z veliko večino državnega zbora. Pri vsakem svojem dejanju oprta na voljo te večine, govori državni kancler v imenu nemške vlade in nemškega naroda. — Berlin, 12. oktobra 1918. — Podpis: Dr. Solf, državni tajnik za zunanje zadeve.

Wilsonov odgovor Nemčiji.

Washington, 14. oktobra. (K. u.) Reuter poroča: Državni tajnik Lansing je danes popoldne sporočil začasnemu poslovodju Švice in zastopniku nemških interesov v Zedinjenih državah to-le noto:

Državni departement, 14. okt. 1918. Gospod! Odgovarjajoč na sporočilo nemške vlade z dne 12. oktobra 1918, katero ste mi danes izročili, mi je čast naprositi Vas, da sporočite naslednji odgovor:

Sprejetje od predsednika Zedinjenih držav v njegovi poslanici kongresu dne 8. januarja 1918 in v poznejših izjavah podanih pogojev s strani sedanje nemške vlade in velike večine nemškega državnega zbora, upravičuje predsednika Zedinjenih

Čudno je, da ljudje še toliko vztrajajo. Štirinajst dni so ležali v sprednjih jarkih v dežju, blatu in mrazu, sedaj pa imajo ponoči delo v jarkih. Kaj vse vzdrži v današnjih časih vojak!

V nedeljo dopoldne je daroval vojni kurat Gnidovec sv. mašo v kapelici, ki so jo postavili naši pionirji in jo ozaljšali z bršljinom. Med mašo so se v neposredni bližini oglašali naši topovi. Zdelo se mi je, da sem na kmečkem žegnanju, kjer med sv. opravilom pokajo možnarji.

Popoldne sedim v sobici in pišem. Topli solnčni žarki se pridno upirajo skozi okno. Že se mi hoče dremati, kar se oglasijo topovi, kakor bi zbesneli. Kaj je neki? Pogledam skozi okno. Gori pod nebom se ziblje od zahoda laški letalec, ki ga od vseh strani obdajajo beli oblaki naših šrapnel. Oglašijo se piščalke postnov v znamenje, da se je treba skriti; po dolini vse obmiruje. Vnovič zagrmijo topovi na vseh straneh. Stopim ven. Nebo je prepreženo z belimi oblaki, med njimi pa se suče 9 laških letal. No, artilerija ima dovolj

Polagoma je legel nebeški mir nad dolino. Polegel je hrup po barakah, utihnilo je celo petje in vriskanje pri sicer vedno veselem oddelku strojnih pušk. Po častniških kočah so ugasnile luči, gospodje so se polagoma spravili spat.

Po celi vasi lučke ni,
v naši hiši so pa tri...

Stotnik je že v postelji in bere, praporščak Mramor vestno rešuje uganke tam v verandi in pridno nalaga na ogenj, a jaz pišem dnevnik...

Takole smo se zabavali na fronti tik za bojno črto, kjer smo bili takorekoč vsak trenutek v smrtni nevarnosti. Čemu bi se ne? Jedi in pijače smo imeli dovolj, posebnih skrbi pa ni bilo. Le bali smo se, da jo bo kdo iztaknil, a počasi smo še to pozabili.

18. jannarja ob treh popoldne je bil „alarm“ za 6 stotnij skupine „Temnica“ radi nekega podjetja od naše strani. Na vsi črti pred nami so se oglasili naši topovi vseh kalibrov. Kolikor bolj se je bližal večer, tem huje je naraščalo grmenje topov.

Nastala je črna, viharna noč. Veter je tulil preko skalnatih reber, vmes pa so grmeli topovi, kakor bi se svet podiral. Neprestano bliskanje topov, granat in šrapnel je podvojilo grozoto noči. Če bi zašel semkaj iz zaledja človek, ki še ni slišal in videl kaj sličnega, bi strahu skoprnel.

V tej grozni noči je došla vest, da ima skupina „Ivanjigrad“ takoj odkorakati v sedlo zahodno od Stola, a skupina „Temnica“ naj bo pripravljena za odhod.

V dolini je nastalo živahno vrvenje. Vse je hitelo pospravljati svojo šaro. Tudi jaz sem svoje stvari hitro spravil v red, pisarna je bila v nekaj trenutkih v zaboji. Vsi smo bili več ali manj vznemirjeni. Ta nejasnost! Kam gremo in zakaj tako naglo? Sedeli smo v verandi pri pivu, vinu in čaju, zbijali šale ter ugibali, kaj neki je rodilo te odredbe. Ker do enajstih ni bilo povelja za odhod, smo legli k počitku v polni opravi. Nisem še zaspal, že je prišlo od 27. brigade telefonično povelje: „Še pred dnem mora biti skupina Temnica v gozdu severno od razvaline Sv. Ambroža!“

držav, da poda odkrito in direktno izjavo o svojem sklepu glede sporočila nemške vlade z dne 5. in 12. oktobra 1918.

Jasno mora biti, da so izvršitev izpraznjenja zasedenih pokrajin in pogoji za premirje zadeve, ki jih je prepustiti presoji in svetu vojaških posvetovalcev vlade Zedinjenih držav in zavezniških vlad. Predsednik se čuti primorane izjaviti, da vlada Zedinjenih držav ne more sprejeti nobene ureditve, ki ne bi skrbela za popolnoma zadovoljivo zagotovitev in za jamstva trajnega vojaškega nadkriževanja armad Zedinjenih držav in njenih zaveznikov na fronti. Predsednik je prepričan, da sme smatrati za gotovo, da bo to tudi sodba in odločitev zavezniških vlad. Predsednik smatra tudi za svojo dolžnost, da pripomni, da niti vlada Zedinjenih držav niti on ne more z vso gotovostjo misliti, da bodo vlade, s katerimi so Zedinjene države asociirane kot bojujoče se države, privolile v to, da vzamejo v pretres premirje, dokler nadaljujejo nemške bojne sile proti postayne in nečloveške praktike, kakor to resnično delajo še sedaj.

Isti čas, ko stopa nemška vlada pred vlado Zedinjenih držav z mirovnimi ponudbami, potapljajo njih podmorniki na morju ladje za potnike in ne le ladij, marveč tudi čolne, v katerih se hočejo potniki teh ladij in njih posadke rešiti. Nemške armade nastopajo pri svojem izsiljenem umiku iz Flandrije in Francoske pot hudobnega razdejanja, kar se je vedno smatralo za direktno kršenje pravil in običajev civiliziranega vojskovanja. Mesta in vasi, če jih niso razdejali, so oropana vsega, kar je bilo v njih, pogosto tudi prebivalstva.

Ni pričakovati, da bodo narodi, ki so proti Nemcem asociirani, pritrdili premirju tako dolgo, dokler se nadaljuje nečloveško plenjenje in pustošenje, katero gledajo po vsej pravici s strahom in ogorčenjem v srcu.

Da se ognemo vsaki možnosti kakega nesporazuma, je tudi potrebno, da opozori predsednik Zedinjenih držav z velikim podarkom vlado Nemčije tudi na besedilo in jasni namen enega izmed mirovnih pogojev, ki jih je nemška vlada sprejela. Ta pogoj vsebuje poslanica predsednika z dne 4. julija t. l. v Mount Vernonu. Ta pogoj se glasi:

„Uničenje onih samoderžnih sil povsod, ki imajo v rokah možnost, da same, tajno in iz lastne volje motijo mir; in če teh sil sedaj ni mogoče uničiti, vsaj njih ponižanje do resnične onemoglosti.“

In sila, ki je dosedaj določala usodo nemškega naroda, je ravno ena izmed onih, ki jih je imel predsednik pri tem govoru pred očmi. Nemški vladi je dano na prosto, da to izpremeni.

Zgoraj omenjene besede predsednika Wilsona tvorijo seveda pogoj, ki se mora izpolniti še pred mirom, če naj pride mir z nastopom nemškega naroda samim.

Predsednik se čuti primorane izjaviti, da bo vsa izvedba miru po njegovem mnenju odvisna od odločnosti in od obveznega značaja garancij, ki se bodo dale v tem temeljnem vprašanju. Neizogibno potrebno je, da vedo proti Nemčiji asociirane vlade nedvoumno, s kom se vrše pogajanja.

Predsednik bo odposlal posebno noto c. in kr. vladi Avstrije-Ogrske.

Sprejmite, gospod, ponovno zagotovilo mojega spoštovanja.

Robert Lansing.

Državni zbor. - Jugoslavija.

V seji državne zbornice dne 2. in 3. oktobra se je vršila razprava o vladni izjavi ministrskega predsednika Hussareka ter o mirovnih predlogih poslancev, dr. Korošca, Staneka in Glombinskega. Cela razprava je bila zelo zanimiva in burna. Češki poslanec Stanek je pel Nemcem hude levite. Med drugim je rekel tudi sledeče:

Vsi narodi, ki ljubijo svobodo, so se združili proti Nemcem, katere čaka zaslužena kazen. Mi zahtevamo fronto treh slovanskih držav od Gdanskega preko Prage do Adrije. Že vnaprej ugovarjamo zoper delno rešitev češko-slovanskega vprašanja in zahtevamo združenje vseh Čehov in Slovakov v Avstro-Ogrski v samostojno državo. Glede zahtev Jugoslovancev po združenju v neodvisno državo soglašamo popolnoma z našimi jugoslovanskimi brati. Edina pot, da pridemo do trajnega miru, je, da se sprejmejo Wilsonovi mirovni pogoji.

Načelnik Jugoslovanskega kluba, poslanec dr. Korošec, je med drugim izvajal, da se Jugoslovani prav lepo zahvaljujejo za vsako narodno samoupravo, marveč zahtevamo združenje vseh Jugoslovancev v neodvisno in samostojno državo. Hussarek prihaja z narodno samoupravo že veliko prepozno. Pred vojno bi bili Slovenci za isto hvaležni, a sedaj v petem letu svetovne vojne pa pravijo: Nikdar! — Hussarek je pokazal tudi neki okvir, v katerega misli spraviti jugoslovansko vprašanje, ni pa pokazal podobo, katero bi rad spraval v ta okvir. Govornik je nadalje ožigal potovanje madžarskega grofa Tise na Hrvaško, Dalmacijo, Bosno in Hercegovino. Njegovo potovanje je imelo namen, pridobiti te dežele za to, da bi se izrekle za pridruženje k Ogrski. Teda grof Tisa je imel smolo. Vse te dežele so se izrekle za združenje vseh Jugoslovancev v lastno, samostojno državo. Sklepno se je dr. Korošec izjavil: Pri rešitvi jugoslovanskega vprašanja zaupamo na našo notranjo moč in silo ter upamo na pomoč naših severnih bratov Čehov in Poljakov.

Gospodarstvo.

Klanje in prodaja živine. „Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine“ je dalo nalog svojim zaupnikom po deželi, da vzamejo brezobzirno in ne glede na škodo živino tistim, ki jo tihotapijo iz dežele ali pa jo koljejo doma brez dovoljenja, ali pa jo prodajajo brez vednosti zaupnikov. „Deželno mesto“ Isto velja tudi za teleta. Za vsako iz dežele iztihotapljen žival bosta prodajalcu odvzeti dve drugi govedi, čeprav plemenski; za vsako doma brez dovoljenja zaklano ali pod roko prodano govedo, pa eno govedo. Goveda se bodo odvzela potni rekvizicije ter se bodo poslala v Ljubljano. Za zakol sposobne živali se bodo oddale vojaštvu, plemenske živali pa se bodo zamenjale za klavno živino. Ta korak je „Deželno mesto za vnovčevanje živine“ storilo vsled tega, ker se je prepričalo, kako velike množine živine se iztihotaplja na Hrvaško, Štajersko in Primorsko. Pošteni posestniki in pa posestniki iz sredine dežele morajo potem oddajati mesto drugih živino. Ravno tako se pobijajo na skrivnem goveda in teleta v velikanski množini ozir. se prodajajo pod roko v veliki množini brez vednosti zaupnikov, ki imajo nalog nadzorovati promet z živino, da se ne gode sleparije ter imajo skrbeti, da se živinoreja po nepotrebnem ne vničuje. V sili zaklano živino ima vsakdo naznaniti pristojnemu zaupniku, ki določi, ali se sme zakol v sili doma razprodati, ali se odda na kontingent kaki občini. Kdor bi z v sili zaklano živino brez vednosti zaupnika razpolagal, se mu bo odvzela za kazen kaka druga žival. Kdor bi živino nalašč poškodoval, da bi jo potem zaklal v sili, se mu bo odvzela ravnotako druga zdrava žival, kot če bi jo naravnost zaklal doma. Posestniki se torej nujno opozarjajo, da se ravna po obstoječih predpisih glede prometa z živino, ker se izgovori o nevednosti ne bodo vpoštevali in bo „Deželno mesto za vnovčevanje živine“ strogo izvrševalo zgorajšnja določila.

Jajčnih lupin ne mečimo v smeti. Jajčne lupine imajo v sebi mnogo apnene in fosforove soli, ki delajo pri rasti kaj posebno debele kosti. Pri nas jih navadno vržemo v smeti, k večjemu jih damo ko-

košim. Jajčne lupine pa so ravno tako dobre za druge domače živali, osobito mlajše. Mesto da vržeš lupine proč, stolči v prah in pomešaj jih med drugo krmo.

Dva do štiri litre mleka dajajo krave na dan na Kitajskem. Cena kinese krave je okoli 60 kron.

Dva vagona mrtvih gosi. „Arbeiter Zeitung“ poroča, da sta dospela pretečen teden iz Galicije in Polske dva vagona mrtvih gosi. Vse gosi so od lakote poginile.

Dninarji na Ogrskem zahtevajo 70 do 80 kron dnevne plače, ker so se razvadili ob žetvi. Tudi ženske zaslužijo po 36 kron na dan.

Domače in tuje novice.

Veleecenjeni naročniki. — Slavna Katoliška tiskarna v Ljubljani nam je iz prijaznosti priskočila v prvi sili na pomoč s papirjem za pet števk. Tako zamoremo ustreči cenj. čitateljem o velikih svetovnih dogodkih, ki se ravnokar vrše po vsem svetu.

Novomeškimi veleecenjenim naročnikom vljudo naznanjamo, da jim bomo od danes naprej pošiljali list tudi po pošti, in to zaradi pomanjkanja osebja za raznašanje. Če pa kdo rajši hodi po list sam v prodajalno J. Krajec nasl., naj blagovoli naznaniti.

Cerkveno odlikovanje. Preč. g. Viktor Steska, ravnatelj kn.-šk. pisarne v pokoju, je bil imenovan od sv. Očeta za papeškega tajnega komornika z naslovom „monsignor“.

Jubilej. P. Hugolin Sattner, definitor frančiškanske provincije sv. Križa in župni upravitelj župnije Mar. Oznanenja v Ljubljani, je obhajal 11. okt. v „šotoru miru“ na Brezjah 50 letnico svojega vstopa v red. Za cerkev in slovenski narod velezaslužnega moža ohrani Bog še mnogo let!

Slovesna poroka se je vršila v ponedeljek 14. oktobra ob polu 5. uri popoldne v novomeški kapiteljski cerkvi. Poročil se je g. Henrik Huttman, c. kr. poštni adjunkt, z gpdč. Karolino Grailland-ovo iz ugledne novomeške družine. Kapiteljski pevski zbor je pa prav mično zapel v pozdrav veleSpoštovanima novoporočencema. — Obilo božjega blagoslova in vsestranske sreče!

Umrla je splošno znana in velespoštovana gospa Karolina Witschl, posestnica v Kandiji in bivša posestnica graščine Srebrnice, v petek 11. oktobra, v starosti 81 let ter bila v nedeljo ob veliki udeležbi spremljevalcev pokopana na šmihelskem pokopališču. Naj sveti blagi pokojni večna luč!

Umrla je v Brezovici pri Št. Jerneju gospa Ana Gorišek roj. Povše, posestnica in gostilničarka, dne 14. oktobra, v 50. letu starosti. Naj v miru počiva!

Umrl je učitelj v Starem trgu pri Kočevju, g. Milan Korče, dne 11. sept. 1918 po dolgi mučni bolezni v bolnici Usmiljenih bratov v Gorici, kjer je na tamošnjem mestnem pokopališču tudi pokopan. Rajni gospod je bil blag značaj in izvrsten pevec. S svojim prikupljivim glasom je velikokrat razveseljeval tudi novomeške družbe, ki pa žal v njegovi bolezni, ko se je delj časa nahajal v kandijski bolnici, niso imele tolažilnih besed za njega. Ves potrt se je podal potem v Gorico, proseč pomoči, katero je našel pri tujih ljudeh. V sili zapuščajo prijatelji človeka — stara resnica! — Kot vojak je bil delj časa uslužben pri cenzuri v Novem mestu. Bodi mu ohranjen blag spomin!

Umrl je za pljučnico v cesarice Elizabete bolnici v Novem mestu, dne 14. okt. vojak Vaclav Tesar, 36 let star, doma iz Starbuncclav. Bodi mu lahka bratska zemlja!

Ustavljen je vlak, ki je prihajal okoli 10. ure dopoldne v Novomestu. V Ljubljano se tedaj Dolenjci lahko peljamo zjutraj ob 6. uri iz Novega mesta. Iz

Ljubljane v Novomesto pa pride vlak samo zvečer okoli 10. ure.

Poročilo o seji krajevnega odbora za vzdrževanje slov. gledališča v Novem mestu, dne 3. oktobra 1918. Prisotni odborniki: gg. Andrijanič, Seidl, pl. Šuklje; ge.: Šerkova, Skalickyjeva in gđ. Kovačeva. Načelnik konstatuje sklepčnost in otvori sejo. Pozivlja odbornike, da treba sedaj s podvojeno vnemo lotiti se nabiranja prispevkov za slovensko gledališče. Pač so odborovo delo ovirale razne neugodnosti, pred vsem boleznimi, katere razsajajo po mestu in okolici. Naravno, da je vsled tega zaostajala delavnost nabiranja. Ali med tem časom so se zopet pričele predstave v ljubljanskem gledališču in povoljni njihov uspeh jasno dokazuje kulturni napredek in velik pomen slovenskega odra za naš narod. Končno stavi predlog, naj se iz nabranih prispevkov, kateri so vsi naloženi pri „Jadranski banki“, izplača prva delna svota v znesku 2000 kron ljubljanskemu osrednjemu odboru o priliki oficijelne otvoritve. Predlog obvelja soglasno. — Potem poroča blagajnik gosp. vladni svetnik profesor Seidl o denarnem stanju. Iz njegovega poročila je razvidno, da se je do sedaj nabralo v gledališke namene vsega skupaj 2435 K. Blagajniško poročilo se vzame na znanje, na to se vrši nadrobna razprava o organizaciji sistematičnega nabiralnega dela. — Po dovršenem dnevnem redu se seja zaključuje. Odborniki so šli narazen s trdno nado, da bo njih trud dosegel bogate plodove pri rodoljubnem našem občinstvu.

Narodni svet v Ljubljani ima svoje pisarniške prostore v Frančiškanski ulici št. 2. — Prosimo cenjene darovatelje, da vsakokrat, ko pošljejo kak prispevek za Narodni svet, istočasno sporočijo, v katerih listih naj se to objavi.

Igra prostovoljnega gasilnega društva v Kandiji se ponovi v nedeljo 20. oktobra ob polu 4. uri popoldne v farni dvorani v Šmihelu. Spored in vstopnina kakor pretečeno nedeljo.

Prispevajte za sklad S. L. S.!

Raznotero.

Zadnje besede carjeve. Iz Kijeva poroča „Illustr. Kuryer Codzienny“: Kakor pripoveduje šofer, ki je peljal carja na morišče z desetimi rdečimi gardisti, ki so izvršili nad njim smrtno obsodbo, je car celo pot molil. Boljševiki niso dovolili, da bi prišel k carju duhovnik z dušno uteho. Boljševiški rablji so se ves čas posmehovali svoji žrtvi ter carja suvali s kopiti. Ko so ga pripeljali na morišče, je car omedlel. Zvlekli so ga z voza in ga dramili s tem, da so ga polivali z mrzlo vodo. Car je klečal in kakor da bi bil na mah dobil novih moči, je vstal in rekel: „Oj, da bi moja kri rešila Rusijo! Imejte usmiljenje z mojo ženo in z nedolžnimi otroki!“ Toliko da je izgovoril te besede, se je že izvršila smrtna obsodba. Deset strelcev je bilo oddanih na carja — deset dum-dum krogel ga je zadelo na mah. Obličje mu je bilo strašno spačeno. Telo se mu je še parkrat zgenilo. Vodja rabljev je pristopil k truplu in ustrelil kroglo iz browning-revolverja mrtvecu v desno uho. Potem so truplo zavili v rjuhe in ga odpeljali na pokopališče.

Tihotapci usnja zaslužili nad 7000 milijonov kron. Poljski poslanec inženir Angermann je objavil zanimive podatke o oderuških dobičkih, ki so se zaslužili v tihotapstvu z usnjem. Centrala za usnje je dala leta 1917 strojiti 1.100.000 govejih in 100.000 konjskih kož. Ker izdelajo iz ene kože 50 parov podplatov, bi bili lahko izdelali 60 milijonov parov podplatov. Če se računa, da odpade vojaštvu 24 milijonov podplatov, je ostalo civilnemu prebivalstvu 36 milijonov pod-

platov. Kje je to usnje, ker ljudje ne morejo nikjer kupiti podplatov? Gotovo je v skladiščih tihotapev. Koliko so zaslužili oderuhi? Poslanec Angermann računa tako-le: Centrala za usnje je izdelala leta 1917 eden milijon 200.000 kož; vsaka koža vrže 15 kg usnja za podplate; izdelali so torej 18 milijonov kilogramov teplancev. Če odračunamo polovico za vojaštvo, ostane civilnemu prebivalstvu devet milijonov kilogramov. Centrala prodaja teplance 13 do 20 K kilogram, v tihotapski kupčiji se pa prodaja kilogram usnja na zahodu države s 150 K, na vzhodu države pa s 300 K. Oderuška tihotapska kupčija zasluži torej pri kilogramu povprečno do 200 K. Pri 9.000.000 kg je zneslo to leta 1917 okroglo 1.800.000.000 K. Take razmere so že štiri leta. Če je tudi ta račun le približni, le kaže, kakšne velikanske svote so brez potrebe izželi prebivalstvu. Poslanec Angermann je zahteval, naj nastopi državno pravdnitvo proti temu velikanskemu oderuštvo.

Dogodki preteklega tedna.

Na mirovno ponudbo osrednjih velesil z dne 6. t. m. je odgovoril Wilson 10. t. m., in sicer samo Nemčiji. Zahteva točnega odgovora v treh točkah: Ali sprejme Nemčija vse znane Wilsonove pogoje neomejeno in brez pridržka? Ali je Nemčija pripravljena izprazniti vsa zasedena ozemlja? Ali govori nemški državni kanceler tudi v imenu oblasti, ki so doslej vodile vojno? — Avstrijski parlament je imel seje do petka vsak dan: tudi odseki so opravljali prazno delo. Prihodnja seja je napovedana za dan 22. oktobra, ker se 15. t. m. snidejo delegacije. — Cesar je povabil na posvetovanje 23 avstrijskih vodilnih parlamentarcev; Jugoslovane bo zastopal dr. Korošec. — Češki narodni odbor je 8. t. m. zboroval v Pragi; navzoči so bili zastopniki vseh dežel in pokrajin, kjer prebivajo Čehi. — Posvetovanja jugoslovanskih politikov v Zagrebu se v ožjem krogu nadaljujejo. Koalicija je v svoji seji 10. t. m. sklenila vstopiti v Narodni svet S. H. S. — Bosenska socialno demokratična stranka je sprejela resolucijo, v kateri zahteva Balkansko federacijo, kateri bi se pridružile tudi jugoslovanske dežele; sodelovanje v Narodnem svetu je stranka odklonila. Hrvatska in slovenska socialistična stranka pošljeta v Narodni svet S. H. S. svoje zastopnike. — Tržaška trgovska in obrtna zbornica je sklenila deklaracijo, v kateri zahteva za Trst in njegovo zaledje samostojno avtonomijo in neposredno zvezo s središčem države. — Dne 8. t. m. se je v Ljubljani obhajala obletnica dr. Krekove smrti. — Tudi na Ogrskem se dosednji oblastniki pripravljajo na odhod; za sestavo nove vlade se posvetuje s cesarjem in strankami demokrat grof Mihael Karolyi, ki zastopa načelo personalne unije in demokratične ustave. — Regentski svet na Poljskem je razpusil dosedanje vlado; namesto nje se sestavi nova demokratična vlada, ki bo izvedla volitve v ustavodajno skupščino. — Na Ruskem gospoduje boljševiški teror dalje. Mirovna pogajanja z Ukrajino so se prekinila. Vlada je preklicala brest-litovski mir s Turčijo. — Dosedanja turška, osrednjim velesilam prijazna vlada Talaat paše in Enver paše je padla; na krmilo so prišli staroturki s Teftik pašo na čelu. — Na italijanskem bojišču brezpomembni spopadi. — Iz Albanije in Srbije se na celi črti umikamo. — Na Francoskem so zavezniki prebili Hindenburgovo črto in zasedli važno središče Cambrai, za katerega so se vršili strahoviti boji. Nemci se doslej povsod le polagoma in v redu umikajo. — V Palestini Angleži prodirajo dalje; zasedli so Beirut in stoje približno na črti Beirut-Zahle.

Dob na Dolenjskem.

Zgodovinski opis. Spisal Ivan Steklasa. (Dalje in konec.)

Vuk Vincenc mlajši je umrl v Ljubljani leta 1677. Gospodarstvo na Dobu je prevzel Ivan Henrik rojen leta 1637. Oče mu je bil Mihel baron Wazenberg, a mati Marija Katarina rojena grofinja Paradažar. Ko je dokončal svoje nauke zunaj dežele ter tudi po tedanji navadi prepotoval nekaj sveta, se povrne v domovino, kjer je postal v kratkem času prisodnik stanovske sodnije. Pri dvoru in ministrih je bil vedno bolj obljubljen ter je v kratkem postal tudi cesarski svetnik in komornik. Tudi so ga deželani izvolili za deželnega odbornika. Bil je član Dismasove družbe od l. 1690. Kot član je bil znan pod imenom veliko-dušni (magnanimus) ter je imel za znak orla, ki leti proti soncu, a poslovice mu je bila: „In magnis volvisse sat est“ t. j. „Dosta je, če si se baviš z vzvišenimi stvarmi“. (Die Dismasbrüder im XVII. und XVIII. Jahrhundert. Ein Beitrag zur Culturgeschichte Krains, von P. v. Radics. Blätter aus Krain. Let. 1864 str. 51). Grofovski naslov je dobil Ivan Henrik l. 1690 ter se je od tega časa pisal grof na Dobu, baron na Mirni, plemeniti gospod Svibna in Zlateneka, stotnik v Metliki, tajni svetnik in komornik ces. veličanstva. O delovanju njegovem kot stotnika metliškega nisem dozdaj našel nobenih podatkov. Že itak veliko svoje premoženje je povečal še s posestvom lanšpreškim, ki ga je dobil po svoji soprogi Mariji Sidoniji Bosio, ki je umrla pa že leta 1674 v Ljubljani. Z drugo soprogo Marijo Eleonoro je imel pet sinov in eno hčer, ki so bili krščeni vsi v šentrupeški župnijski cerkvi razen enega sina, ki je bil rojen v Ljubljani. Najstarejšemu sinu Karlu Henriku so kumovali Ivan Matija grof Strassoldo in Margareta baronica Kajzelj. To je dokaz, da so prijateljevali Wazenbergi s Kajzelji, tedanjimi posestniki Škrljevega in Mokronoga.

Dasi je bil Ivan Henrik dober gospodar, vendar ni bil tako pohlepen za imetkom kakor njegovi predniki. Ko je imel od leta 1683 dajati župnišču šentrupeškemu po novi določbi eno tretjino prejske desetine (preja, žito in mlada živina), se je s početka sicer branil. Ko je pa župnik Štefan Belčič stvar predložil stanovski sodnji v Ljubljani, sta se dogovorila 6. aprila 1683, da se bo dajala ta desetina po stari navadi. (Listina v kranjskem dež. arhivu. Lit. R. Nro. XX.) Tudi pri drugih tožbah se je rajši poravnal, nego tožaril s svojimi sosedi. Dokaz zato imamo v nekem pismu, ki ga je pisal župnik Štefan Belčič Ivanu Henriku Wazenbergu radi nekega svojega podložnega kmeta, ki je bil nekaj skrivil proti grofovim podložnim. Vsa zadeva je bila v kratkem poravnana. (Pismo v novomeškem kap. arhivu brez signature.) Ivan Henrik grof Wazenberg je umrl v Ljubljani, leta 1709, star 72 let.

Na Dobu je bila takrat tudi sodnija. Ker sta brata Mihel in Gregor Wazenberg polovico mirenškega posestva priklopila graščini dobski, sta prenesla semkaj bržkone tudi graščinstvo mirenško ter vzdrževala sodnijo. Sicer pa je stal Dob z Mirno v tem času že v otoški deželski sodnji; toda Mirna je imela svoje graščinstvo ali malo sodnijo (Burgfried) ter bila tako izvzeta deloma izpod oblasti dotične deželske sodnije. Od leta 1686 pa do leta 1691 nahajamo na Dobu sodnika Adama Raka (Ragg ali Rakh). L. 1686 mu je bil krščen v šentrupeški župnijski cerkvi sin Josip, kateremu so bili kumi sam Ivan Henrik grof Wazenberg ter baronica Terezija Gal. Leta 1690 pa je kumoval Adam Rak s konteso Marijo Kunigundo Wazenberg hčeri gospoda Fraidenschuha, a leta 1691 s konteso Marijo Kristino Barbo Leopoldu, sinu Fr. Ludevita grofa Skarlicija iz Kota. L. 1688 se omenja Adam Rak kot sodnik

v neki pravdi vdove Margarete baronice Kajzelj proti šentrupeškemu župniku Štefanu Belčiču radi nekega Baltazarja Javorškega, ki je bil podložen šentrupeški cerkvi, a je storil krivico škrljevskemu podložniku Pelkotu. Ker župnik Belčič ni hotel udovoljiti zahtevi baronice Kajzelj, da izroči svojega podložnega na zahtevo sodnije na Dobu, je vložila baronica tožbo pri stanovski sodnji v Ljubljani, kjer se je tožba vlekla dolgo časa. (Zgodovina župnije Šent Rupert str. 94.) Posle leta 1691 ni sodnik Rak nikjer več omenjen v župnijskih spisih. Bržkone je odšel z Doba na drugo mesto. Zanimivo je, da je pred nedavnim poprašal njegov potomec dr. Maufred Ragg, odvetnik v Woodfordu (Essex) na Angleškem pri ljubljanskem škofijskem ordinarijatu, je li bi se mogel najti kakšen podatek o Adamu Raku v župnijskih listinah na Kranjskem. Sporočilo se mu je, kar sem našel jaz zapisanega o Adamu Raku v novomeškem kapiteljskem arhivu, ter se je za zanimivo sporočilo prav lepo zahvalil. Je li odšel na Angleško že Adam Rak ali kateri njegovih potomcev, nam je seveda nepoznato.

Ivana Henrika je nasledil na Dobu njegov najstarejši sin Karol Henrik, ki je imel dva sina in dve hčeri, ki so bili vsi krščeni v šentrupeški župnijski cerkvi. Kumoval pa je večkrat tudi sam s svojo soprogo Marijo Elizabeto grofom Barbom v Rakovniku in baronom Galom v Kotu. Zadnjič je zapisana kot kuma grofica Katarina hči Karlova, pozastopnici Katarini Pipanci l. 1733. Od tega časa prenehajo vse beležke o Wazenbergih v uradnih knjigah župnije šentrupeške. Rodovina se je preselila v Ljubljano. V gradu Rakovniku hranijo še eno sliko enega mlajših članov rodovine Wazenbergov. Pravijo, da je bil to zadnji moški član te rodovine; za ime se mu pa ne ve. Bržkone je to kateri izmed sinov grofa Karla, od katerega je kupil Jošt Wajkard grof Barbo Dob za 36.000 gold., in od tega časa je ostala ta graščina v posesti rodovine Barbo. Sprva so stanovali Barbovi v lepo urejenem gradu; kasneje pa so ga spremenili v pravo pristavo, kakor je še dandanes. L. 1789 je uredil tukaj podjetni Marija Dismas grof Barbo veliko tovarno za usnje. Zato se je porabil obsežni konjski hlev. Uspeh je bil velik in prirejevalo se je veliko in izvrstne kože. Izdelovala se je celo najfinejša koža v bojah in celo juhta. Ko so pa leta 1797 Francozi prodirali skozi Kranjsko proti Dunaju, je to prekoristno podjetje prenehalo za vselej. Dokaz pa je to, da se more z odločnostjo tudi v tem kraju razviti obrt, in sicer v današnjem času tem laglje, ker imamo v bližini premog in tudi vodenih sil. Seveda, če bomo prepuščali bogatstvo, ki se nahaja v naši zemlji tujcem, potem ni mogoč napredek na naših tleh za naše slovensko ljudstvo.

Sedanji posestnik Doba je Anton grof Barbo, ki je uredil na Dobu veliko mlekarno ter izdeluje sir tudi za izvoz. Dobro urejeno gospodarstvo na tem posestvu daje marsikatero spodbudo tudi sosednim kmetovalcem ter se ta upliv pozna po celi okolici. Stari grad Dob pa je pridržal lice stare pristave. Nekdanji sijaj bogate rodovine Wazenbergov je pa popolnoma izginil. Tudi v ljudskih pripovedih in govoricah se je izgubil vsak sled o tej nekdanji tako imenitni velikaški rodovini. Pred več leti se je še spominjalo, da je bil v bližini grada pokopan luteran in da je nad njegovim grobom izrasla ogromna smreka, ki je pa že zdavnej strohnela. Spomin na luterane se je ohranil med ljudstvom, toda le splošno. Rodbinska imena privržencev te vere pa so ostala ljudstvu pozabljena.

Daj nam mir, Gospod!

Pesem za tri ženske glasove in orgle — se dobi pri š. ravnatelju A. KOSI-ju, Središče (Štaj.) Partitura 80 h, pevška part. 30 h.

Razvedrilo.

Vedni dež. Sušnik vpraša Dežnika, zakaj je letos vedno naprej dež? Dežnik malo pomisli, pa odvrne: „Kakor pri naših uradih tako tudi v nebesih prošnje zastajajo zaradi vojske. Zato še le letos rešujejo lanske prošnje za dež.“

Najboljši pomoček zoper dež. „To je gotovo, da je dežnik najboljši pomoček zoper dež. Kadar ga vzamem na potovanje v Ljubljano seboj, nikdar ne dežuje!“

Dobro prenočišče. Tujec: „Kje dobim v pozni noči prenočišče?“ — Meščan: „Pojdite k „Zlatemu teletu“, tam boste dobro postreženi, ker je moj sin!“

Po predpisih. Financar: „Vi kadite tuje smodke, ali ne veste, da so prepovedane?“ — Uradnik: „Dobro vem; saj jih ravno zato pušim, da jih uničim!“

Dobro jih je izplačal. Kmet zaide med mlade mestne pince in ti se hočejo norčevati iz njega in ga zaničljivo vprašajo: „Očka, kakšna razlika pa je med kmetom in oslom?“ — Kmet: „Razlika je velika in sicer ta, da dela kmet po svoji lastni volji, osel pa dela po volji drugih. Zdaj pa vprašam jaz vas: „Kakšna razlika pa je med mestno mladino in med oslom?“ — Mladi pivci: „Te razlike pa zares ne vemo!“ — Kmet se nasmeje rekoč: „Da, da, tudi jaz je ne vem — torej ni med vami in oslom sploh nobene razlike!“

Časovno. Oče: „Francej, če te še enkrat vidim s sosedovo Minko se pomenkovati, te bom neusmiljeno pretepel!“ — Sin: „Pa s palico menda ne bodete ognja pogasili!“

Pri zdravniku. „Zdržati se morate nekaj dni vina, alkohola in vseh opojnih pijač, ki človeka razburjajo in le vodo piti!“ — Bolnik: „Pa ravno voda me najbolj razburi, kadar jo moram piti!“

Močan hlapec. Oštir novemu hlapcu: „Pa se čutiš tudi zadosti močnega za to službo?“ — Hlapec: „Menim da. Prejšnjega gospodarja sem le enkrat sunil, pa sem mu tri rebra strl.“

Sreča? Popotnik pride v samotno krčmo na kmetih ter zahteva vrček piva. Čez dolgo časa pride oštir z vrčkom rekoč: „Saprot imate srečo! Ravno en vrček ga je še bilo v sodčku!“

Pred sodiščem. Sodnik: „Zaušnica velja deset kron!“ — Zatoženec: „Slabo je cenjena! Ta jih je bila vredna najmanj dvajset!“

V gostilni. Tujec: „Pečenka je slaba in malo je jel!“ — Gostilničar: „Če je slaba, bodite veseli, da je je malo!“

ŽENSKE LASE

zmešane in rezane, kupujem po najvišji dnevni ceni.

Izdelovalnica kit:

I. SVETEC - Rudolfovo, glavni trg nasproti rotovžu.

Gozdna parcela

„v rasnu“ št. 4093/208, se proda 20. oktobra 1918 ob 1. uri popoldne. Ob 3. uri popoldne istega dne nadaljna prodaja dveh gozdnih parcel in sicer: št. 2480/24 „pod marofom“ in št. 2498 „v vrteh“ pri Draganjem selu. Ponudniki za prvonavedeno parcelo naj se zbere ob polu 1. uri popoldne pri postaji Uršne selo na Dolenjskem in oni za drugo navedeni parceli pri parceli „pod marofom“.

Ljudska posojilnica v Ljubljani.

Dobro ohranjen voz

s streho in špricledrom, je na prodaj do 20. oktobra. Voz je za popotnike in trgovce zelo pripraven. Cena po dogovoru. Kupi se pri lastniku Francetu AUBEL, posestnik in mesar v Žužemberku.

Tisk J. Krajec nasi.